

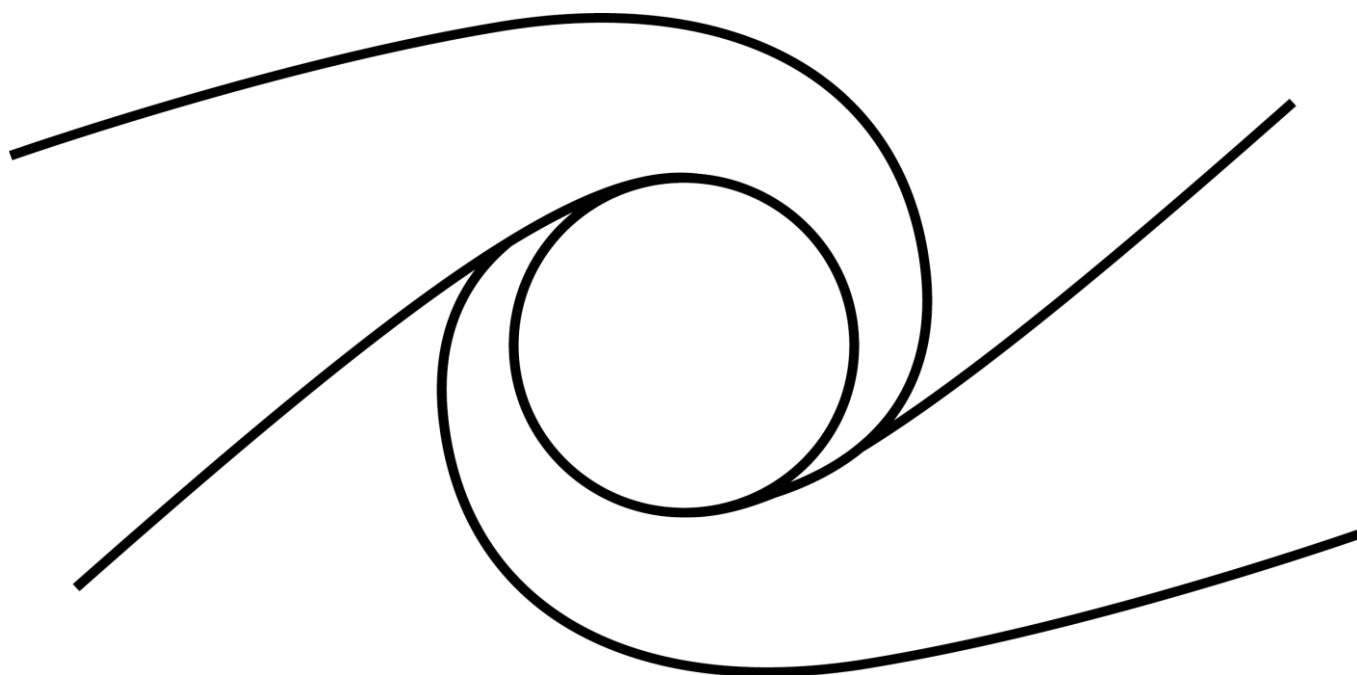

KRIMINALOMSORGEN

STUDIEPLAN FENGSELSSKOLEN

2. studieår

Teoriår 2010

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
1.1	Mål.....	3
2	Organisering av utdanningen	4
3	Arbeidsmåter	4
4	Vurdering	6
4.1	Eksamen.....	7
5	Temaoversikt	8
5.1	2. studieår/teoriår	8
6	Temaoversikt 2. studieår/teoriår med litteraturlister	9
6.1	Tema 1: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner.....	9
6.2	Tema 2: Etikk og profesjonalitet	15
6.3	Tema 4: Kriminalkunnskap	18
6.4	Tema 5: Miljøarbeid i fengsel	19
6.5	Tema 6: Betjentrollen	22
6.6	Øvrige obligatoriske fag og krav	25

1 Innledning

[Fengselsbetjentutdanningen](#) er en toårig etatsutdanning som kvalifiserer til arbeid som fengselsbetjent i den norske kriminalomsorgen, både fengsel og friomsorg. Fengselsbetjenter utfører profesjonelt kriminalomsorgsfaglig arbeid i samsvar med bestemmelsene i straffegjennomføringsloven (strgjfl.). Formålet med straffegjennomføringen er gitt i strgjfl. § 2:

Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold.

Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.

Fengselsbetjentens oppgave er å bidra til at straffen gjennomføres på en måte som er betryggende for samfunnet, og samtidig bidra til at straffegjennomføringen gis et innhold som er ”egnet til å motvirke ny kriminalitet” (strgjfl. § 3). Så langt det er sikkerhetsmessig forsvarlig skal derfor fengslene utformes som et helhetlig læringsmiljø der sosial samhandling kan finne sted. Det er en forutsetning for straff at mennesket ses på som autonomt og derfor ansvarlig for sine handlinger. Fengselsbetjenten skal vise en grunnleggende respekt for dette menneskesynet og ha tillit til den enkelte innsattes forutsetninger for å ta egne valg, sette seg nye mål og på den måten endre livsførsel. I samarbeid med andre offentlige etater skal fengselsbetjenten bidra i denne endringsprosessen, med støtte, oppmuntring og veiledning. Samarbeidet skal iflg. strgjfl. § 4 ”bidra til en samordnet innsats for å dekke domfelte og innsattes behov”.

1.1 Mål

Studieplanen er forankret i Prop 1 S (2009-2010), Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, Lov om gjennomføring av straff av 18. mai 2001* og tildelingsbrevet til KRUS.

Stortingsmelding 37 (2008-2009) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn* inneholder tiltak for å styrke innholdet i straffegjennomføringen. Med utgangspunkt i kunnskapen om den nære sammenhengen mellom dårlige levekår og kriminalitet, skal det iverksettes tiltak for å gjøre tilbakeføringen til samfunnet lettere. Kvaliteten på kontaktbetjentarbeidet skal styrkes og forankres i den øvrige fengselsdriften. Programmer, arbeidsaktiviteter, undervisning og andre former for miljøarbeid skal gjensidig styrke og supplere hverandre. Dette krever både individuell kompetanse hos betjenten og evne til planlegging og samhandling med kollegaer og andre yrkesgrupper.

Utdanningen skal tilrettelegges slik at aspirantene kan tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som er nødvendige for å utføre en forventet tjeneste som fengselsbetjent i samsvar med kriminalomsorgens mål, verdier og menneskesyn. Aspirantene skal lære at forsknings- og erfaringsbasert kunnskap ligger til grunn for alt arbeid i kriminalomsorgen.

Forståelse av vitenskapelig arbeidsmetode og utvikling av kritisk holdning er et mål under utdanningen.

Fengselsbetjentene skal etter endt grunnutdanning:

- Ha bevissthet om det ansvar mennesker som forvalter makt over andre mennesker har
- Kunne utføre en korrekt og forsvarlig sikkerhetstjeneste
- Bidra til at skadevirkningene av fengselsoppholdet blir minst mulige
- Kunne utføre generelt miljøarbeid, organisere og lede rehabiliterende virksomhet
- Ha bevissthet om hvordan verdensanskuelse og livserfaring preger vår måte å tenke og handle på
- Bidra til at innsattes rettigheter blir ivaretatt
- Veilede de innsatte i personlige, rettslige og sosiale problemer
- Kunne utføre saksbehandling og andre administrative oppgaver
- Ha kunnskap om forvaltningssamarbeid
- Ha en konstruktiv kritisk holdning til kriminalomsorgens innhold og virkemidler og være mottakelig for forandringer både faglig og personlig

2 Organisering av utdanningen

Fengselsbetjentutdanningen er delt inn i 6 overlappende temaer:

1. Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner
2. Etikk og profesjonalitet
3. Sikkerhet og praktisk fengselslære (se egen studieplan)
4. Kriminalkunnskap
5. Miljøarbeid i fengsel
6. Betjentrollen

Teoriåret er på 44 uker hvorav 6 uker er sommertjeneste. Utdanningen er organisert som forelesninger, gruppeaktiviteter, ferdighetsøvelser og skriftlige arbeider, både individuelt og i gruppe. Det settes også av tid til individuelle studier.

Som ansatte i kriminalomsorgen, har aspirantene arbeids- og oppmøteplikt. ”Ved fravær over 20 % i det enkelte kurs/tema/fag, må aspiranten søke aspirantnemnda om å få anledning til å avlegge eksamen. Nemnda tar da også stilling til vurderingsform og/eller eksamensform som kan avvike fra studieplanen” (Eksamensreglement ved fengselsskolen § 3).

Aspirantene deles i faste basisgrupper. Alle aspirantene har sin faste veileder. I teoriåret dannes seminarer som blir tilknyttet et team på to veiledere.

3 Arbeidsmåter

Pedagogikken på fengselsskolen tar utgangspunkt i tradisjonen for situert læring. Det vil si at vi i den teoretiske delen av utdannelsen prøver å gjenskape den konteksten kunnskapen skal anvendes i og at aspirantenes ulike erfaringer fra praksisfeltet blir sentrale læreforutsetninger. Momenter som tillegges vekt under utdanningen:

- En opplæringsmodell som baserer seg på at problemløsning og drøfting i gruppe har betydning for relevant yrkeskvalifisering

- Et subjekt – subjekt forhold (nærhet og åpenhet) mellom lærere/veiledere og aspiranter
- En forventning om at aspirantene bruker lærerne som veiledere og samarbeidspartnere
- Et lærerpersonale som er tverrfaglig sammensatt og som kan relatere sin undervisning til praktisk yrkesutøvelse i fengsel
- En lærerrolle som går fra å fokusere på læreratferd og formidling til aspirantfokusering og veiledning
- At aspirantene vurderes i tjenstlige forhold gjennom hele utdanningsforløpet

Arbeid med case

Med utgangspunkt i situasjoner fengselsbetjentene møter i sitt daglige arbeid, får aspirantene muligheter til å øve på å integrere teori og praksis i analyser som både kan synliggjøre et saksområdes kompleksitet og føre frem til problemløsning. Caseundervisning gir aspirantene muligheter til å trene på å ta beslutninger og argumentere for disse. Det blir viktig å tilstrebe det eksemplariske prinsipp siden refleksjonen og løsningene skal ha overføringsverdi til liknende profesjonssituasjoner.

Forelesninger

Forelesningene går for hele aspirantkullet samlet. Forelesningene skal hjelpe aspirantene til å få oversikt over lærestoffet og gå inn i deler av det. For å ha godt utbytte av forelesningene, er det en forutsetning at aspirantene møter forberedt og kan stille kritiske eller oppklarende spørsmål.

Skriftlige arbeider

Å innhente kunnskap, analysere og presentere dette for andre, er en god måte å lære på. Skriftlige presentasjoner gir også god skrivetrening som forberedelse til et yrke der det å skrive vedlegg og utredninger er sentralt. Det blir gitt opplæring i oppgaveskriving.

Muntlige arbeider

Muntlige fremlegg og diskusjoner med medaspiranter og veiledere er gjennomgående arbeidsmåter ved KRUS både i forhold til oppfølging av forelesninger og studier, og i forhold til oppgaver.

Ferdighetstrening

En fengselsbetjents arbeidsdag er sammensatt – fra det å formidle vanskelige budskap til å pasifisere og isolere innsatte. For å møte denne hverdagen er det nødvendig å trene på realistiske situasjoner. Til disse øvelsene brukes både skolens fengselsavdeling og andre arenaer i 2 studieår.

Problembasert læring

Mot slutten av 2. studieår arbeider aspirantene i grupper på 3-4 aspiranter med en selvvalgt prosjektoppgave. Aspirantene velger selv mål for arbeidet og læringsinnhold. Fordypningsoppgaven kan gjennomføres som en ren teoristudie eller som en praktisk/teoretisk studie. Temaet skal være kriminalomsorgsfaglig relevant. Det gis veiledning underveis og gruppen leverer en skriftlig besvarelse på 15-30 sider.

Veiledning

Gjennom utdanningen vil veiledere/lærere stille krav, støtte og veilede aspirantene i samsvar med den enkeltes forutsetninger. Veiledningen gis individuelt eller i grupper og kan både være knyttet til tjenstlige forhold eller gis i forbindelse med arbeidskrav og formelle vurderinger.

Tjenstlige forhold

Aspirantene er underlagt kontinuerlig veiledning og vurdering om forhold som angår deres tjenesteutførelse gjennom hele utdanningsforløpet. Disse samtalenes struktureres ved hjelp av et veiledningsskjema bestående av 9 områder for samtale under praktisk/teoretiske perioder og 5 områder under teoretiske perioder. Også forhold utenfor tjenesten kan få følger for vurdering av tjenstlige forhold. Dette gjelder opptreden eller handlinger som har direkte betydning for tjenesten som fengselsbetjent, eller har betydning i forhold til den tillit og aktelse som er nødvendig for å inneha en slik stilling.

Ekskursjoner

Å erfare i praksis hvordan friomsorgen, domstolene og samarbeidspartnere som NAV, helsevesenet eller rusmiddelomsorgen arbeider, er viktig i utdanningen av fengselsbetjenter. I 2. studieår er aspirantene på studieekskursjoner i England eller Norge.

Arbeidskrav

Det blir i løpet av opplæringen lagt inn arbeidskrav, individuelt eller i grupper, som aspirantene skal innfri til fastsatte tidspunkt. Det er en forutsetning at alle aspiranter har gjennomført de arbeidskrav man fastsetter som et minimum. Dersom aspiranten av ulike årsaker ikke har innfridd arbeidskrav til fastsatt tid, vil Fengselsskolen tilrettelegge muligheter for nødvendig gjennomføring. I siste halvdel av 2. studieår må aspirantene bestå en fysisk funksjonstest.

Digital læringsplattform

Fengselsskolen bruker It's learning (ITL) som læringsplattform. Det forventes at aspirantene bruker ITL aktivt. Læringsplattformen kommer som et tillegg til den personlige kontakten som er mellom aspiranter, veileder og førstebetjenter under hele utdanningen. Det legges fortløpende ut informasjon om oppgaveinnlevering, timeplaner, litteratur og forelesninger.

4 Vurdering

Den avsluttende og formelle vurderingen av aspiranten skjer i form av eksamen, som avholdes etter at et tema eller et obligatorisk fag er avsluttet. Konkret informasjon om hvilke eksamensformer som brukes, står under hvert tema. Det blir gitt karakter i tjenstelige forhold etter samlet vurdering gjennom hele utdanningsforløpet.

Vitnemål tildeles aspiranter som har fullført utdanningen med hovedkarakter 3,75 eller bedre. I dette ligger at de har bestått alle eksamener, har oppfylt alle arbeidskrav og er funnet skikket til tjeneste i kriminalomsorgen. Med arbeidskrav menes krav til deltakelse i undervisning og praksis og krav til godkjent nivå på innleverte oppgaver og ferdighetsprøver.

Karakterskala

Det benyttes tallkarakterer med 1.0 som beste og 4.0 som dårligste karakter for bestått. Karakterene blir gitt i hele og halve tall. Aspiranter som ikke oppnår 4.0 eller bedre, har ikke bestått eksamen og får ikke oppgitt tallkarakter. I pasifisering og engelsk brukes karakterene bestått/ikke bestått. I tjenstlige forhold brukes karakterene 1, 2 eller 3.

4.1 Eksamen

Tema 1: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner

Avsluttende eksamen avlegges i 2. studieår/teoriåret.

Vurderingsform:

Individuell skriftlig eksamen med oppgaver fra temaets ulike emner

Tid: kl 08.30 – 14.30.

Hjelpemidler: Alle hjelpemidler, unntatt elektroniske, er tillatt.

Sensorer: Intern sensor og ekstern sensor.

Arbeidskrav

Praktikumsoppgave i basisgruppe. Arbeidskravet godkjennes av veileder.

Tema 2: Etikk og profesjonalitet

Avsluttende eksamen avlegges i 2. studieår/teoriåret.

Vurderingsform:

Individuell skriftlig eksamen.

Tid: Kl 08.30- 12.30

Ingen tillatte hjelpemidler.

Sensorer: Intern sensor og ekstern sensor.

Arbeidskrav

Fagnotat i minigruppe. Arbeidskravet godkjennes av veileder.

Tema 3: Sikkerhet og praktisk fengselslære

(Se egen studieplan)

Tema 4: Kriminalkunnskap

Avsluttende eksamen avlegges i 2. studieår/teoriåret.

Vurderingsform:

Individuell skriftlig eksamen kl 08.30 – 12.30

Ingen tillatte hjelpemidler.

Sensorer: Intern sensor og ekstern sensor.

Arbeidskrav:

Fagnotat i minigruppe. Arbeidskravet godkjennes av veileder.

Tema 5: Miljøarbeid i fengsel

Avsluttende eksamen avlegges i 2. studieår/teoriåret.

Vurderingsform:

Individuell fagartikkel: teller 60 % av sluttkarakteren i temaet

Individuell flervalgsprøve: teller 40 % av sluttkarakteren i temaet

Sensor: intern og ekstern sensor

Arbeidskrav:

Fagnotat i minigruppe. Arbeidskravet godkjennes av veileder.

Tema 6: Betjentrollen

Avsluttende eksamen avlegges i 2. studieår/teoriåret.

Vurderingsform:

Fagartikkel i minigruppe og individuell muntlig eksamen. De to delene vektet likt.

Sensor: Intern og ekstern sensor

Arbeidskrav:

Pasifisering avsluttes med en praktisk prøve. Prøven gjennomføres i basisgrupper og vil bestå av sentrale tekniske momenter fra undervisningen i faget

Prosjektarbeid

Avsluttende eksamen avlegges i 2. studieår/teoriåret.

Vurderingsform:

Skriftlig prosjektbesvarelse i gruppe på 3-4 aspiranter

Sensorer: Intern og ekstern sensor

Engelsk

Muntlig eksamen i gruppe.

Sensorer: Intern og ekstern sensor

5 Temaoversikt

5.1 2. studieår/teoriår

Tema 1: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner

Emne 1 Juridisk metode

Emne 2 Forvaltningsrett

Emne 3 Personvern

Emne 4 Straffegjennomføringsrett

Emne 5 Velferdsrett

Emne 6 Strafferett

Emne 7 Straffeprosess

Tema 2: Etikk og profesjonalitet

Emne 1 Menneskerettigheter

Emne 2 Kriminalomsorgens fem pilarer

Emne 3 Moralfilosofi

Emne 4 Kulturforståelse

Emne 5 Utdfordringer knyttet til betjentrollen og kontaktbetjentarbeidet

Tema 4: Kriminalkunnskap

Emne 1 Hva kjennetegner straffedømte?

Emne 2 Hva er kriminalitet?

Emne 3 Straff, kriminalpolitikk og samfunnssikkerhet

Tema 5: Miljøarbeid i fengsel

Emne 1 Hva er miljøarbeid?

Emne 2 Forståelse av endring og endringsarbeid

Emne 3 Fengsel som ramme for miljøarbeid

Tema 6: Betjentrollen

Emne 1 Fengselet som organisasjon

Emne 2 Kontaktbetjentarbeid og framtidsplanlegging

Emne 3 Sikkerhet, konflikt, kriser

Øvrige obligatoriske fag

Ekskursjon

Besøk til kriminalomsorgen og samarbeidsetater i Norge eller kriminalomsorgen i England.

Prosjekt

Selvvalgt tema i grupper på 3-4 aspiranter.

Engelsk

Muntlig eksamen i høstsemesteret.

6 Temaoversikt 2. studieår/teoriår med litteraturlister

6.1 Tema 1: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner

Mål

For å utøve yrket som fengselsbetjent er det nødvendig å inneha grunnleggende kunnskaper om de rettslige rammene ved profesjonen. Aspirantene skal ha gode kunnskaper om norsk straffegjennomføring og lære seg å løse rettslige problemstillinger som man møter i yrket som fengselsbetjent. Fengselsbetjentene har betydelig makt både som kontrollør og hjelper. De må derfor ha tilstrekkelige kunnskaper til å ivareta rettssikkerhetsgarantien for innsatte og straffedømte.

Temaet er delt opp i syv emner. Det er juridisk metode, forvaltningsrett, personvern, straffegjennomføringsrett, velferdsrett, strafferett og straffeproses.

Emne 1. Juridisk metode

(behandles på forkurset, 1. studieår/praksisåret og 2 studieår/teoriåret)

Emnet gir en innføring i den juridiske metoden. Det vil si hvordan man går frem for å løse rettsspørsmål. Formålet er å føre aspirantene inn i juridisk tenkemåte, oppøve evnen til å stille juridiske spørsmål og til å tolke og anvende rettsregler.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Prinsippene for lovtolkning
- Det juridiske fags karakter og egenart.
- Rettssystemets oppbygning og inndelinger på forvaltnings- og strafferettsområde.
- Sentrale juridiske begreper innen forvaltnings- og strafferettsområdet.

Emne 2. Forvaltningsrett

(behandles på forkurset, 1. studieår/praksisåret og 2. studieår/teoriåret)

Emnet behandler alminnelige regler om organisasjon og oppgaver, kompetanse og saksbehandling i offentlig forvaltning samt forvaltningsrettslige prinsipper. Særlig inngående behandles reglene om forvaltningens beslutninger. Emnet skal gi forståelse av forvaltningsrettens begreper, perspektiver og struktur og gjøre aspirantene i stand til å identifisere problemer og bruke reglene i praksis. Emnet skal også gi forståelse av hva som ligger i begrepet rettssikkerhet.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Rettssikkerhet.
- Forvaltningsrettslige prinsipper.
- Reglene om saksbehandling,
- Veiledningsplikt, partsinnsyn og offentlighetsprinsippet
- Taushetsplikt, hovedregler og unntak.
- Hovedreglene om det rettslige grunnlag (hjemmelen) for forvaltningens materielle kompetanse og hovedreglene om grensene for denne kompetansen.
- Reglene om ugyldighet ved saksbehandlingsfeil.
- Systemet for tilsyn og kontroll med forvaltningen.

Emne 3 Personvern

(behandles på forkurset, 1. studieår/praksisåret og 2. studieår/teoriåret)

I kriminalomsorgen behandles en rekke opplysninger om innsatte, ansatte og andre. Lover og forskrifter stiller en rekke krav til hvordan personopplysninger skal behandles.

[Personopplysningsloven](#) stiller krav til hvordan behandling av personopplysninger skal foregå. Det er viktig at de som er ansvarlige for behandling av personopplysninger er kjent med og følger de regler som gjelder, og hvilke rettigheter den enkelte har etter personopplysningsloven.

All håndtering av personopplysninger skal foregå i henhold til gjeldende lover og forskrifter. Kriminalomsorgen skal ikke behandle personopplysninger i større utstrekning enn hva som er nødvendig for å oppfylle kriminalomsorgens formål. For de enkelte registrerte skal kriminalomsorgens behandling av personopplysninger utgjøre så lite inngrep ovenfor enkeltmenneskers personverninteresser som praktisk, teknisk og økonomisk mulig er (jf Personopplysningslovens §§ [8](#), [9](#), [11](#) og [28](#)).

Emnet tar også opp taushetsplikt, varslings- og opplysningsplikt.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Hva personopplysninger er.
- Hensynene bak regelverk om emnet
- Informasjonsplikt og innsattes rettigheter.
- Hvordan behandle personopplysninger.
- Taushetsplikt, hovedregler og unntak
- Varslings- og opplysningsplikt.

Emne 4. Straffegjennomføringsrett

(behandles på forkurset, 1. studieår/praksisåret og 2. studieår/teoriåret)

Emnet gjør rede for de samfunnsoppgaver kriminalomsorgen skal løse og hvilke virkemidler den har til rådighet i endrings- og reintegreringsarbeidet med innsatte. Emnet gjør

dessuten rede for kriminalomsorgens organisering. Emnet skal gi en forståelse av innsattes rettigheter og plikter etter straffegjennomføringsloven og gjøre aspirantene i stand til å identifisere rettslige problemer og bruke reglene i praksis.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Straffegjennomføringens kilder
- Straffegjennomføringens generelle prinsipper
- Alminnelige prinsipper for sikkerhetsvurdering
- Rettssikkerhet
- Menneskerettigheter
- Straffegjennomføringsformer
- Utganger og elektronisk kontroll
- Kontaktbetjentens hovedoppgaver
- Framtidsplanlegging
- Kontrolltiltak
- Reaksjoner på brudd
- Løslatelse
- Varetekt
- Forvaring
- Samfunnsstraff og andre straffesanksjoner som ikke innebærer fengselsstraff

Emne 5. Velferdsrett

(behandles på forkurset, 1. studieår/praksisåret og 2. studieår/teoriåret)

Emnet behandler sentrale velferdsmessige regler og forvaltningsmessige hovedprinsipper og hva som ligger bak disse (formål og begrunnelse). Emnet skal gi grunnleggende kunnskaper om og forståelse av sentrale velferdsmessige regler slik at domfelte sikres de rettigheter alle borgere har etter lovgivningen. Det gjelder også i forhold til den nye arbeids- og velferdsforvaltningen og skolevesenet. I forbindelse med opprettelsen av NAV skal aspirantene lære om bakgrunnen for reformen, organiseringen og hvilke fordeler en slik omorganisering kan være for brukerne. Aspirantene skal også tilegne seg innsikt i verdier og verdikonflikter innenfor velferdsretten. Brukerperspektivet vil stå sentralt sammen med gjennomgang av bruk av og formålet med individuell plan.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Retten til opplæring og arbeid
- Særskilte tiltak for ulike grupper arbeidssøkende
- Retten til ytelser etter folketrygdloven (sykepenges, rehabiliteringspenges, attføringspenges og uførestønads)
- Bakgrunnen for den nye arbeids- og velferdslovgivningen og organisering av tjenestene.
- Rettsregler på det sosialpolitiske området.
- Sosiale tjenester.
- Økonomisk sosialhjelp, gjeldsrådgivning og skatteregler.
- Regler for saksbehandling.
- Regler for frivillig og tvungent psykisk helsevern.
- Regler om tvang i psykisk helsevern.
- Bestemmelser for rusmiddelbehandling (jf.russtrategien)
- Gjennomføring av psykisk helsevern.
- Rett til helsehjelp.

- Individuell plan og framtidsplan
- Tilbakeføringsgarantien i henhold til Stortingsmelding 37 (2007-2008).

Emne 6 Strafferett

(behandles i 2 studieår/teoriåret)

Strafferetten behandler reglene om forbrytelse og straff. Emnet gir en innføring i norsk strafferett og hvordan man resonnerer når man arbeider med strafferettslige spørsmål. Emnet søker å gi en forståelse av strafferettssystemet i Norge slik at man kan svare på enkle spørsmål fra innsatte. Emnet tar for seg strafferettens oppbygning og gjør rede for noen av strafferettens grunnbegreper og enkelte straffebud. Den alminnelige strafferetten behandler vilkårene for å straffe og gir en innføring i de ulike reaksjonsvariantene i norsk strafferett. Den spesielle strafferetten behandler de enkelte straffebud. Emnet vil ta for seg enkelte utvalgte straffbare handlinger.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- **Alminnelig strafferett**
- Strafferettens kilder og metoder.
- Formålet med straff og straffens virkning.
- Straffbarhetsvilkårene.
- Begrepene fengselsstraff og forvaring.
- Straffeutmålingsmomenter.
- Bortfall av adgangen til å fullbyrde straff og andre reaksjoner.
- **Spesiell strafferett**
- Reglene om drap.
- Reglene om legemskrenkelse.
- Reglene om tyveri.
- Reglene om ran.
- Reglene om narkotika.

Andre emner:

- Skillet mellom forbrytelser og forseelser
- Forsøk
- Andre utvalgte emner fra spesiell strafferett
- Særreaksjonene
- Medvirkning
- Organisert kriminalitet

Emne 7. Straffeprosess

(behandles i 2./studieår/teoriåret)

Hovedemnet for straffeprosessen er reglene om behandling av straffesaker for domstolene. Straffeprosessen omfatter reglene for hvordan straffbare handlinger skal etterforskes og hvordan saker om straff skal behandles. Emnet legger hovedvekten på sentrale straffeprosessuelle grunnbegreper, straffesakens aktører og gangen i en straffesak.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Straffeprosessens rettskilder og metode
- Hvilke saker som behandles etter straffeprosessloven

- Straffeprosessens hovedprinsipper
- Domstolenes organisering og sammensetning
- Forberedelse og gjennomføring av domstolsbehandlingen i første instans.
- Rettsmiddelsystemet
- Adgang til tvangsmiddelbruk. Det kreves også forståelse om varetekt
- Påtalemyndighetens oppbygning og kompetanse

Organisering og arbeidsform:

Forelesning, arbeidsoppgaver, basisgruppearbeid og rettsbesøk.

Eksamen: Se side 7.

Litteraturliste:

Generelt:

Norges lover 1687-2008 (Vanlig eller studentutgave)

Juridisk metode:

Slettan, S. og Øie, T. M. (2004). *Forbrytelse og straff*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 5)

Forvaltningsrett:

Andenæs, K. m.fl. (2003). *Sosialrett*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 82-96) Kompendium

Storvik, B. L. (2003). *Straffegjennomføring etter lov av 18. mai 2001 nr 21*.

Kristiansand S: Høyskoleforlaget. (kap. 2)

Instruks 2: Alminnelig tjenesteinstruks for fengselsvesenets tjenestemenn

Dahl, K. (2009). *Innføring i velferdsrett* kap. 12.

Arbeidshefte fra NAV (2009) kap 6.

Veiledning om saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og straffegjennomføringsloven § 7 (kriminalomsorgen.no)

Lovverk:

Lov om behandlingssåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967.

Personvern:

Litteratur:

Arbeidsnotat fra Høgskolen i Buskerud nr. 56, kap. 1-4 og kap. 8 (Kompendium)

Dahl, K. (2009). *Innføring i velferdsrett*. Kap. om taushetsplikt. KRUS: Internt trykk

Storvik, B. L. (2003). *Straffegjennomføring etter lov av 18. mai 2001 nr 2*, side 56-65

Lover:

Personopplysningsloven (nr. 31/2000)

Forvaltningsloven (lov av 10. februar 1967)

Offentlighetsloven (nr. 16/2006)

Straffegjennomføringsloven (nr. 21/200)

Straffeloven (lov av 22. mai 1902)

Straffegjennomføringsrett:

Eskeland, S. (2001). Rettsikkerhet og fengselsmessige hensyn i den nye

straffegjennomføringsloven. I: JussBuss (red.), *Tvers igjennom lov til seier*. Oslo:

Unipax (10 sider, kompendium forkurs)

Etiske retningslinjer for statstjenesten. Moderniseringsdepartementet 2005
Retningslinjer til straffegjennomføring med elektronisk kontroll av 4. mars 2009.
Storvik, B. L. (2003). *Straffegjennomføring etter lov av 18. mai 2001 nr 21*. Kristiansand S: Høyskoleforlaget. (kap. 1 og 3-11)
Stortingsmelding 37 (2007-2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet - tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartementet (s. 127-131)
Varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2007
Lov og regelverk:
Straffegjennomføringsloven. Lov om gjennomføring av straff mv av 18. mai 2001
Forskrift til straffegjennomføringsloven
Strategi for faglig virksomhet i kriminalomsorgen 2004-2008
Europeiske menneskerettkonvensjon/menneskerettighetsloven.
Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.
Europeiske fengselsregler vedtatt av ministerkomiteen i Europarådet 12. februar 1987.

Velferdsrett:

Retningslinjer for utarbeidelse av lokale varslingsrutiner i staten.
Administrasjonsdepartementet 2007
Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartementet (Kap.1 ”Sammendrag” og kap. 14 ”Tilbakeføringsgarantien”)
Arbeidshefte fra NAV (2009)
Dahl, K. (2009). *Innføring i velferdsrett*. KRUS: Internt trykk.

Lov- og regelverk:

Folketrygdloven av 28. februar 1997 nr. 19
Sosialtjenesteloven. Lov om sosiale tjenester av 13. desember 1991 nr. 81
Arbeids- og velferdforvaltningsloven av 16. juni 2006 nr. 20
Kommunehelsetjenesteloven 1982
Pasientrettighetsloven 1999
Lov om helsepersonell 1999
Spesialisthelsetjenesteloven 1999
Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern av 2. juli 1999 nr. 62
Lov om grunnskole og videregående opplæring av 17. juli 1998 nr. 61
Arbeidsmarkedsloven (nr. 76/2004)
Russtrategi (2008-2011)

Strafferett:

Slettan, S. og Øie, T. M. (2004). *Forbrytelse og straff*, Universitetsforlaget. (Kap. 1, 2, 4, 5, 8-12, 14, 17, 18, 22-25, 19-21, 26, 31, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44)
Hauge, R. (1996). *Straffens begrunnelse*. Oslo: Universitetsforlaget (kap. 1.2)

Lov- og regelverk:

Straffeloven. Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr 10
(Lov om straff (straffeloven) av 20. mai 2005 nr. 28)
Europeiske menneskerettskonvensjon/menneskerettighetsloven.
Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter

Straffeprosess:

Slettan, S. og Øie, T. M. (2004). *Forbrytelse og straff*, Universitetsforlaget. (Kap. 45-47)
Lovverk: Straffeprosessloven av 22. mai 1981 nr. 25.

6.2 Tema 2: Etikk og profesjonalitet

Som fengselsbetjent er man i en posisjon der man utøver makt overfor andre mennesker. Aspirantene skal derfor trenes i å utvikle sin reflekssive etiske kompetanse for å kunne møte kriminalomsorgens krav til profesjonell yrkesutøvelse.

Temaet *etikk og profesjonalitet* er selvstendig som fagområde, men etiske utfordringer vil bli aktualisert i ulike sammenhenger, både i teoretiske oppgaver og i praktiske gjennomføringer i løpet av hele utdanningen.

Mål

Aspiranten skal bli bevisst at fengselsbetjentyrket medfører spesielle utfordringer når det gjelder etikk og profesjonalitet og kunne utføre arbeid i kriminalomsorgen i samsvar med kriminalomsorgens målsetning, de fem pilarer for virksomheten (se nedenfor).

Han/hun skal bli bevisst sine egne holdninger og verdier og kunne opptre på en måte som innebærer respekt for andre mennesker i utøvelsen av yrkesrollen.

Emne 1. Menneskerettigheter

Norge vektlegger menneskerettighetene og har blant annet synliggjort dette gjennom vedtaket av menneskerettighetsloven i 1999 (Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett). Menneskerettighetene stiller krav om hvordan arbeidet i kriminalomsorgen skal utføres slik at innsattes verdighet ivaretas. De europeiske fengselsreglene slår fast at frihetsberøvelsen ikke skal krenke grunnleggende menneskerettigheter. Innsatte skal ikke ilegges flere restriksjoner enn nødvendig.

- Menneskerettsloven (kjennskap til overordnede prinsipper)
 - Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettigheter og grunnleggende friheter (EMK)
 - FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter
 - FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter
 - FNs konvensjon om barns rettigheter
 - FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner
- Europarådets torturkonvensjon
- Europeiske fengselsregler (rekommandasjoner)

Emne 2. Kriminalomsorgens fem pilarer

Hvilket menneskesyn vi har, og hvilke verdier vi slutter oss til, er grunnleggende for hvordan vi som mennesker forholder oss til hverandre og hvordan hver enkelt av oss handler i praksis. Bevissthet om menneskesyn og verdier er derfor sentralt i utøvelsen av fengselsbetjentyrket. St. meld. 37 (2007-2008) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn* beskriver fem pilarer som arbeidet i kriminalomsorgen skal funderes på. Disse pilarene er fundamentet for arbeidet med temaet *etikk og profesjonalitet*.

Fem pilarer for kriminalomsorgens virksomhet:

- Formålet med straffen

- Humanistisk menneskesyn
- Rettssikkerhet og likebehandling
- Prinsippet om at en har gjort opp for seg når straffen er sonet
- Normalitetsprinsippet

Emne 3. Moralfilosofi

Vi sier gjerne at etikk, eller moralfilosofi, er det teoretiske grunnlaget for tenkningen om rett og galt, godt og ondt; moral er det som har med praksis å gjøre. Aspirantene skal få innblikk i både allmennmoral og yrkesetikk og arbeide med ulike etiske og moralske dilemmaer og utfordringer for å oppøve kritisk refleksjon.

Moral og etikk

- Allmennmoral
- Yrkesetikk

Etiske teorier som grunnlag for etisk argumentasjon.

- etiske standpunkt og praktiske konsekvenser

Emne 4. Kulturforståelse

En stor andel av de innsatte er utenlandske statsborgere; i tillegg har en stor gruppe norske innsatte etnisk minoritetsbakgrunn. Økt bevissthet om hvordan verdensanskuelse og livserfaring preger våre måter å tenke og handle på er derfor viktig.

- Det sosialantropologiske kulturbegrepet
 - Etnosentrisme og kulturel relativisme
- Diskriminering
 - Stereotypier og fordommer
 - ”Vi” og ”de andre”

Emne 5. Utfordringer knyttet til betjentrollen og kontaktbetjentfunksjonen

Tradisjonelt har profesjonalitet vært forbundet med nøytralitet og distanse til klient eller innsatt. Nyere forsknings vektlegging av gode relasjoner som basis for endringsarbeid, krever at nøytraliteten legges til side til fordel for et personlig engasjement. Dette stiller store krav til profesjonell yrkesutøvelse.

- Makt
- Profesjonalitet
- Tverrfaglig samarbeid

Arbeidsformer

På forkurset og i 2. studieår/teoriåret vil de ulike emnene vil bli presentert på forelesninger og i seminargrupper, der aspirantene legger frem teorier og faglige utfordringer for hverandre. Gruppediskusjoner er viktig i utviklingen av yrkesetisk kompetanse og brukes systematisk både på forkurset, i 1. studieår/praksisåret og i 2. studieår/teoriåret. Gjennom praksisåret vil veiledere fra KRUS følge opp aspirantene gjennom oppgaveinnleveringer på læringsplattformen It's learning.

Arbeidskrav

På teoriåret skal aspirantene arbeide med en drøftingsoppgave basert på en case. Hensikten er at aspirantene skal utvikle bevissthet om sin profesjonelle yrkesutøvelse og identitet. Drøftingsoppgaven skrives i minigruppe; en gruppe bestående av 4-5 aspiranter.

Eksamen: Se side 7

Litteraturliste:

- Dahl, A. M. (2006). "Menneskesyn og verdigrunnlag i kriminalomsorgen". I: Larsen, E. (red.). *Fengslet som endringsarena*. Oslo: KRUS (s. 71-80). Ca. 9 sider, i bokpakke)
- Eriksen, T. H. (red.) (2002). Kapitlene 1-4. Generell innføring i kulturforståelse. I: Eriksen T. H. (red.). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehoug (s. 9-72, ca. 60 sider).
- Falkenberg, A. (2001). "Kan vi stole på våre moralske kompass? Om kulturverdier og etiske prinsipper". I: Larsen, E. (red.). *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena*. Oslo: KRUS (s. 61-88. Ca 25 sider. I bokpakke)
- Fjørtoft, K. og Skorstad, B.(2008). *Etikk i sosialt arbeid. Mellom samfunnsplikt og personlig ansvar*. Oslo: Ad Notam Gyldendal. (ca. 118 sider)
- Fredwall, T. (2006): "Veien mellom etikk og moral". I: Larsen, E. (red.) *Fengslet som Endringsarena*. Oslo: KRUS (81-89, 8 sider i bokpakke)
- Grinde, E. (2001). "Menneskerettigheter". I: Larsen, E. (red.) *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena*. Oslo: KRUS (s. 41-59. Ca. 11 sider. I bokpakke)
- Karlsen, V. (2001). "Oss betjenter i mellom". I: Larsen E. (red.) *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena*. Oslo: KRUS (s. 127-159. Ca. 30 sider, i bokpakke)
- Lindholm, T. (2002). "Kultur, verdier og menneskerettigheter". I: Eriksen T. H. (red.) (2002). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehoug (73-97. Ca. 25 sider)
- Nymo, K. (2006). "På sporet av den profesjonelle fengselsbetjenten". I: Larsen, E. (red.) *Fengslet som endringsarena*. Oslo: KRUS (s. 41-59. Ca 11 sider, i bokpakke)
- St. meld 37 (2007-2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Det kongelige justis- og politidepartement (særlig vekt på kapittel 3, Verdivalg og kapittel 4 "Internasjonalt perspektiv på straffegjennomføring. Ca. 9 sider, i bokpakke)
- Sørheim, T. A. (2002). "Innvandrerne i Norge". I: Eriksen, T. H. (red.) (2002). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehoug (s. 188 -12. Ca. 25 sider)

Til sammen ca. 330 sider

Europeiske fengselsregler vedtatt av ministerkomiteen i Europarådet 12. februar 1987
(i bokpakke)

Etiske retningslinjer for statstjenesten, Moderniseringsdepartementet 7. september 2005
(i bokpakke)

Retningslinjer for utarbeidelse av lokale varslingsrutiner i staten. Det kongelige fornyings- og administrasjonsdepartementet, 2007 (i bokpakke)

Varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2007 (i bokpakke)

Instruks 2: Alminnelig tjenesteinstruks for fengselsvesenets tjenestemenn av 10. desember 1962. (i bokpakke)

Artikler som deles ut på forelesningene, kommer i tillegg

6.3 Tema 4: Kriminalkunnskap

Mål

Aspirantene skal tilegne seg grunnleggende kunnskaper om kriminalitet og straff. Fængselsbetjenter arbeider tett med straffedømte. Kunnskap om hva og hvem som straffes og om kriminalitet som fenomen er derfor viktig. Temaet vil fremme forståelse av flere betraktninger rundt kriminalitet og straff som bidrag til refleksjon over egen yrkesrolle i strafferettskjeden.

Emne 1. Hva kjennetegner straffedømte?

Kunnskaper om straffedømtes levekår og faktorer som kan bidra til lovbrudd er sentrale for fængselsbetjenter. De straffedømte er ikke en ensartet gruppe. Vi finner både ressurssterke og mindre ressurssterke grupper, personer av annen etnisk opprinnelse enn norsk og organiserte kriminelle. Vi ser også en økende internasjonalisering innenfor kriminalitetsbildet. Dette er man innom i flere av temaene i utdanningen, blant annet Tema 6 - Betjentrollen.

Emne 2. Hva er kriminalitet?

Under dette emnet presenteres aktuell forskning om dagens kriminalitetsbilde. Denne kunnskapen drøftes mot ulike teoretiske forståelser av kriminalitet. Fokus på kriminalitetsformer som voldskriminalitet, ungdomskriminalitet og organisert kriminalitet bidrar til å synliggjøre et komplekst kriminalitetsbilde.

Emne 3. Straff, kriminalpolitikk og samfunnssikkerhet

Kjennskap til politiske begrunnelser og styringsdokumenter er viktig. Forståelse av straff, dens begrunnelser, betydning og innhold er nødvendig for å kunne utføre en profesjonell straffegjennomføring i samsvar med straffens formål. I senere tid har fokus på offeret blitt en del av kriminalpolitikken.

Organisering og arbeidsform

Forelesninger. Oppgaver i basisgruppe, framlegg og diskusjon i seminargrupper, arbeid med fagnotat.

Arbeidskrav

Under arbeidet med dette temaet skal aspirantene utarbeide et fagnotat. Gjennom skriftlig arbeid skal aspirantene fordype seg i sentrale problemstillinger. Notatet gir anledning til faglig refleksjon og bearbeiding av litteratur, forelesninger, oppgaver i basisgruppe og seminarer. Fagnotatet utarbeides i minigruppe og godkjennes av veileder.

Eksamen: Se side 7

Litteraturliste tema 4:

- Andenæs, Johs. (1996). *Straffen som problem*. Exil forlag (9-86, 78 sider)
- Larsen E. (2006). "Restorative Justice – konfliktmegling i fengsel", i Larsen E. (red) *Fengselet som endringsarena, bok for fængselsbetjenter*, Oslo: KRUS (6 sider)
- St. meld. 37 (2007-2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn (kriminalomsorgsmelding)*, (57-90 i kap.7 og 158-165 i kap.12, 42 sider)
- Thorsen, L. R., Lied, S. og Stene, R. J. (2009). *Kriminalitet og rettsvesen*, Oslo: Statistisk Sentralbyrå, (1- 143, 144 sider)

Kompendium:

- Christie, N. (1999). "Forebyggelse", i *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 1/1999, (10 sider)
- Christie, N. (2004). *En passende mengde kriminalitet*, Oslo: Universitetsforlaget (Kapitlene 1 og 4, 29 sider)
- Finstad L. (2000). "Politi og røver", i *Politiblikket*, Oslo: Pax forlag (43 sider)
- Hammerlin Y., Mathiassen C. og Strand T. W.: "Kriminalitet, samfunn og massemedia", kap. 5: *Velferdsstatens velsignelser og farer* (35 sider)
- Isdal P. (2000). "Voldens natur", i *Meningen med volden*, Oslo: Kommuneforlaget (35 sider)
- Johnsen, B. (2006). *Forvaring – et barn av sin tid*, Materialisten 4-06 (39 sider)
- Prop. 1 S (2009-2010). *For budsjett 2010, Poli- og justisdepartement, (Del 1: Hovedinnledning*, 15 sider)
- Skog, O. J. (2006). *Skam og skade. Noen avvikssosiologiske temaer*, Oslo: Gyldendal (Kap. 4, samt side 194-197 og 211-214 i kap. 6, 50 sider)

Supplerende litteratur

- Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) (2007). *Kriminalitet blant innvandrerdømte*, Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd (52 sider)
- Kriminalomsorgens årsstatistikk 2009, [Elektronisk utg.], <http://img.custompublish.com/getfile.php/939381.823.facsrvfcdf/aarsstat08.pdf?return=www.kriminalomsorgen.no>, (52 sider, i kompendium)
- Politidirektoratet: *Tendenser i kriminaliteten – utfordringer i Norge 2007-2009* (43 sider, i kompendium)
- Thorsen, L. R. Lied, S. og Stene R. J. (2009). *Kriminalitet og rettsvesen*, Oslo: Statistisk Sentralbyrå, (145-185, 41 sider)

6.4 Tema 5: Miljøarbeid i fengsel

Det sosiale liv i fengslet skal utformes slik at vi kan oppnå et helhetlig og sammenhengende læringsmiljø hvor problemløsning, mestring og endring står sentralt. Gjennom strukturert miljøarbeid vil avdelingen være en arena for vekst og læring. Samhandling og aktiviteter i fellesskapet vil gjøre gjennomføringen av straffen mindre belastende.

Mål

Aspirantene skal få kunnskap om miljøarbeid som metode og om rammebetingelser som fengselet som institusjon legger for dette arbeidet. Det er vesentlig at juridiske og sikkerhetsmessige vurderinger inngår i arbeidsprosessen med å utvikle og igangsette gode tiltak for endringsarbeid. Aspirantene skal videre dyktiggjøres som støttespillere for innsattes progresjon ved grunnleggende innsikt i elementære psykologiske emner knyttet til menneskelig utvikling og vekst. De skal få innsikt i skadevirkninger og psykiske problemer for på best mulig måte kunne tilrettelegge for positiv endring hos innsatte. Aspirantene skal også ha bevissthet om det ansvar mennesker som forvalter makt over andre mennesker har, og hvordan en skal utføre en korrekt og forsvarlig sikkerhetstjeneste.

Emne 1. Hva er miljøarbeid?

Emnet skal gi aspirantene en grunnleggende forståelse for hva miljøarbeid er. De blir presentert for en problemløsningsmodell som gir et rammeverk for praktisk miljøarbeid med innsatte. Det skisseres noen grunnpilarer som skal sikre kvaliteten i arbeidet. Videre trekkes komponentene relasjon og kommunikasjon frem som viktige forutsetninger i arbeidet med innsatte. Emnet gir et innblikk i ulike teorier og metodiske tradisjoner. Emnet

inkluderer også praktisk øvelse i tilrettelegging av aktiviteter med innsatte. Målet med emnet er at aspiranten skal kunne planlegge og gjennomføre generelt miljøarbeid, samt organisere og lede rehabiliterende virksomhet.

- Miljøarbeid som metode
- Problemløsningsmodell for miljøarbeid
- Profesjonalitet, systematikk og kvalitet i miljøarbeid
- Kommunikasjon og relasjon
- Teorier og metodiske tradisjoner

Emne 2. Forståelse av endring og endringsarbeid

Aspirantene skal kunne veilede innsatte i personlige, rettslige og sosiale utfordringer. Dette for at innsatte skal kunne skape endring i eget liv. For å forstå endringsprosesser hos mennesker, må aspirantene kjenne til elementære psykologiske emner. Emnet starter derfor med en grunnleggende innføring i utviklingspsykologi med fokus på tilknytning og identitet. Aspirantene får videre presentert valg- og normperspektivet som forståelsesramme for menneskelige handlinger, med en påfølgende fordypning i gruppepsykologi og teorier om sosial påvirkning. Emnet skal i tillegg gi en innføring i kognitiv teori som blant annet vil være til hjelp når man skal tilrettelegge for ansvarsutvikling og endring hos innsatte. Avslutningsvis innføres begrepene motivasjon og læring som vil være sentralt i gjennomføringen av endringsfokustert miljøarbeid i fengsel.

- Tilknytning, utvikling og mestring
- Forståelse for menneskelige handlinger
- Gruppepsykologi og sosial påvirkning
- Kognitiv teori
- Motivasjon og læring
- Motiverende samtale (MI)
- Bygging av mestringstillit (BaM)

Emne 3. Fengsel som ramme for miljøarbeid

Emnet gir innsikt i fengselets institusjonelle særtrekk for å skape bedre forståelse for fengslingens skadevirkninger. Aspirantene skal få forståelse for sosiale mekanismer i møter mellom fengselet, ansatte og innsatte for å kunne bidra til at skadevirkningene av fengselsoppholdet blir minst mulig, og for å best mulig kunne tilrettelegge for miljøarbeid. Et fengselsopphold kan oppleves som svært belastende. Det er derfor vesentlig at fengselsbetjenter har kunnskap om kriser, stress og isolasjonsskader, samt evner å kjenne igjen mulige signaler om psykiske lidelser og selvskadende handlinger. Dette er også et viktig aspekt i sikkerhetsarbeidet både for innsatte og ansatte.

Det vil også være innføring i emner som vold, rus og ADHD, noe som er viktig å ta hensyn til ved tilrettelegging av miljømessige tiltak.

- Særtrekk ved totale institusjoner og innsattes tilpasning
- Juridiske og sikkerhetsmessige rammebetingelser og risikovurderinger
- Roller og makt
- Stress, kriser og isolasjon
- Psykiske lidelser og personlighetsforstyrrelser
- Selvskadende handlinger, selvmord og selvmordforsøk

Eksamen: Se side 7

Litteraturliste tema 5:

- Barth, T. og Näsholm, C (2007). *Motiverende samtale. Endring på egne vilkår*. Bergen: Fagbokforlaget. (s.35-81, 147-165).
- Brumoen, H og Højdahl, T (2007). *Samtaler om kriminalitet og uønsket atferd. Bygging av mestringsstillit (BaM)*. KRUS Håndbok 3/2007. (s.53-58, 70-99).
- Drægebø, H (2006). Miljøarbeid i fengsel. I: Larsen, E (red.) *Fengslet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter*. Oslo: KRUS håndbok 3/2006 (s.193-203).
- Ekeland, T.J. (2006). Sosial persepsjon. I: Ekeland, T.J, Iversen, O., Ohnstad, A. & Nordhelle, G. *Psykologi for helse og miljøfag*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (s.211-230)
- Hammerlin, Y. (2009). *Selvord og selvmordsnærhet i norske fengsler. Selvmordsforebyggende arbeid i fengsel*. KRUS håndbok 3/2009
- Hanoa, K. (2008). *Vold og trusler mellom innsatte. En intervjuundersøkelse*. Oslo: KRUS Rapport 1/2008 (s.11-119)
- Helgesen, J. (2006). *Rusmiddelkunnskap for tilsatte i Kriminalomsorgen*. Oslo: KRUS håndbok 2/2006 (s.17-19, 47-59).
- Hjellnes, S (2006). Totale trekk ved fengsel og fengsling. I: Larsen, E.(red): *Fengslet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter*. KRUS håndbok 3/2006. (s.118-147).
- Håkonsen, K.M. (2000). *Mestring og lidelse – psykiatri for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendal Akademisk. (s. 15-29, 57-141, 155-191)
- Iversen, O (2006). Læring – individuelle eller kollektive prosesser. I: Ekeland, T.J, Iversen, O., Ohnstad, A. & Nordhelle, G. *Psykologi for helse og miljøfag*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (s.181-207).
- Larsen, E. og Selnes, B. (1992) *Fra avvik til ansvar. En miljøterapeutisk tilnærming til ungdom i institusjon*. Oslo: Tanum (kap 1:s.11-42).
- Linde, S. og Nordlund, I. (2006). *Innføring i profesjonelt miljøarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. (s17-30, 47-95).
- Nordhelle, G. (2006). Motivasjon - hva driver mennesket til handling. I: Ekeland, T.J, Iversen, O., Ohnstad, A. & Nordhelle, G. *Psykologi for helse og miljøfag*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (s.49-80)
- Nordhelle, G. (2006). Kognisjon, emosjoner og motivasjon. I: Ekeland, T.J, Iversen, O., Ohnstad, A. & Nordhelle, G. *Psykologi for helse og miljøfag*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (s.83-104).
- Nordhelle, G. (2006). Identiteten – våre synlige kjennetegn. I: Ekeland, T.J, Iversen, O., Ohnstad, A. & Nordhelle, G. (2006). *Psykologi for helse og miljøfag*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (s.107-132).
- Nordhelle, G. (2006). Personligheten. I: Ekeland, T.J, Iversen, O., Ohnstad, A. & Nordhelle, G. *Psykologi for helse og miljøfag*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (s.151-178).
- Ohnstad, A. (2006). Utviklingspsykologi – en livslang utvikling. I: Ekeland, T.J, Iversen, O., Ohnstad, A. & Nordhelle, G. *Psykologi for helse og miljøfag*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (s.107-132).
- Repstad, P. (2004). *Sosiologiske perspektiver for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Universitetsforlaget. (s.18-32, 47-81).

I Kompendium tema 5:

- Barland, B. (2003). Kropp, doping og rus. I: *Rus og avhengighet nr.5*
I: KRUS kompendium (2010) *Miljøarbeid i fengsel* s. 41-44.
- Furuholmen, D. og Andresen, A.S. (1993) *Felleskapet som metode*. Gjøvik: J.W. Cappelen Forlag.
I: KRUS kompendium (2010) *Miljøarbeid i fengsel* s.99-131

- Garsjø, O. (2003). *Sosiologisk tenkemåte. En introduksjon for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.. I: KRUS kompendium (2010) *Miljøarbeid i fengsel* s.207-228
- Hoem, S. (2004). *ADHD. En håndbok for voksne med ADHD*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. I: KRUS kompendium (2010) *Miljøarbeid i fengsel* s.26-67
- Håkonsen, K.M. (2003). *Innføring i psykologi*. Oslo Gyldendal. 295-311. I kompendium
- Isdal, P. Råkil, M. (2002). Volden er mannens ansvar, behandling av mannlige voldsutøvere som tiltak mot kvinnemishandling. I: Råkil, M (red.) *Menns vold mot kvinner. Behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*. Oslo. Universitetsforlaget. I: KRUS kompendium (2010) *Miljøarbeid i fengsel* s.100-128

Supplerende litteratur:

- Drægebø, H. (red.) (2006). *Miljøarbeid i fengsel*. Krusrapport 2/2006 (delt ut på forkurs).
- Hammerlin, Y & Larsen, E (1997). *Menneskesyn i teorier om mennesket*. Oslo. Ad Notam Gyldendal (s.172-221).
- Hansen, W.M. (2002). *Endringsarbeid i åpne fengsler. Bastøy fengsel, Hassel fengsel, Berg fengsel, Bergen fengsel/Osterøy avdeling*. Oslo: Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, Det kongelige justis- og politidepartement.
- Højdahl, T. (red.). (2007). *Mestring og muligheter*. Oslo: KRUS småskrift nr 2
- Larsen, E. (2001). *Gruppevirksomhet ved Trondheim fengsel avdeling Leira*. Oslo: Kriminalomsorgens utdanningscenter, KRUS.
- Linde, S. & Nordlund, I. (2006). *Innføring i profesjonelt miljøarbeid*. Oslo Universitetsforlaget (s.96-139).
- Lauritzen, H. (red.). (2009). *Russamtalen*. Oslo KRUS Håndbok 4/2009

6.5 Tema 6: Betjentrollen

Mål

Aspiranten skal bevisstgjøres i sin rolle som fengselsbetjent gjennom å knytte teori og praksis sammen på en slik måte at han/hun blir en kompetent utøver av fengselsbetjentyrket. Ved å ta i bruk kunnskaper fra alle tidligere gjennomgåtte temaer og tilførsel av ny kunnskap om fengslets organisering, herunder sikkerhetsstrategier, skal aspiranten få en forståelse for de sammensatte oppgavene fengselsbetjentyrket omfatter. I tillegg skal aspirantene utvikle sin kompetanse i det som St. meld 37 omtaler som samhandlingen med friomsorgen og forvaltningspartnerne. Det skal utvikles en kompetanse som også gir innsikt i arbeidet med elektronisk kontroll. Tilbakeføringsgarantien krever en helhetsforståelse for prosessene fra dom via soning til løslatelse og selvstendig kriminalitetsfritt liv. Alt dette vil gi aspiranten en helhetlig kriminalomsorgsfaglig kompetanse.

Emne 1. Fengslet som organisasjon

Ved å tilegne seg spesifikke teorier om fengslets oppbygging og variasjoner, skal aspirantene gis en forståelse av fengselet som organisasjon.

- Organisasjonsteori
- Organisasjonskultur
- Makt

Emne 2. Kontaktbetjentarbeid og framtidsplanlegging

Aspirantene skal ha kunnskaper om hvordan de gjennom kontaktbetjentarbeidet kan bidra til motivasjon for endring hos innsatte og ta del i det reintegreringsarbeidet som utøves i fengslene. Kunnskaper om programmer de innsatte deltar i, er viktig for at arbeidet som kontaktbetjent skal understøtte programvirksomheten.

Innsatte har ulike behov, men det vil også være grupper av innsatte som har særskilte behov, eller som representerer særskilte utfordringer, som det er nødvendig å fokusere på. Slike grupper kan være: kvinner i fengsel, unge straffedømte eller innsatte som har begått alvorlig kriminalitet.

- Funksjoner og utfordringer i kontaktbetjentarbeidet
- Systematisk framtidsplanlegging
- Forvaltningssamarbeid
- Samarbeid med friomsorgen
- Rusmisbruk – forståelse, tiltak og behandlingsformer i fengsel
- Programvirksomhet
- Ivaretagelse av foreldrerollen

Emne 3. Sikkerhet, konflikt, kriser

Aspirantene skal ha en enhetlig forståelse for hva som er hensiktsmessig sikkerhet og hvilke tiltak som skal benyttes for å oppnå dette. De skal kunne gi uttrykk for de risikovurderinger som ligger til grunn for deres valg i arbeidet. Sikkerheten skal ikke gå på bekostning av menneskeverdet og den skal ivareta samfunnet, tilsattes domfeltes og innsattes trygghet. Aspirantene skal videreutvikle forståelse av konflikter, forebygging og håndtering av konflikter, samt tilføres kunnskaper om kriseforståelse og oppfølging, knyttet sammen i et sikkerhetsmessig perspektiv.

- SIKprogrammet
- ”Sikkerhetsstrategi for kriminalomsorgen 2005 – 2010” og juridiske vurderinger
- Konflikthåndtering
- Stress og krisehåndtering
- Pasifisering, med etiske og juridiske vurderinger for bruk av makt og tvangsmidler (se egen studieplan for pasifisering)

Selvstudier, forelesning, feltarbeid, fagartikkel, praktiske øvelser, seminargruppearbeid og basisgruppearbeid.

Eksamen: Se side 8

Litteraturliste:

- Bang, H. (2000). Hva består organisasjonskulturen av. I: *Organisasjonskultur*. Oslo: TANO (ca 30 sider.)
- Boyd, E. and Grant, T. (2005). Is gender a factor in perceived prison officer competence? Male prisoners' perceptions in an English dispersal prison. *Criminal Behaviour and mental Health*. 15, 65-74. Chichester: Whurr Publishers Ltd (ca 9 sider)

- Crawley, E. M. (2004). Emotion and performance. Prison officers and the presentation of Self in prisons. *Punishment and Society. The International Journal of Penology*, 06, 04, 411-425. London: SAGE Publications. Lokalisert på Verdensveven 20. juni 2005: <http://pun.sagepub.com/cgi/repr/int/6/4/411> (15 sider)
- Danielsen, T. og Karlsen, V (2008). *Varetekstkompendium*. Oslo: KRUS
- Evensen, K. (2006). Betjentrollen i organisasjonen. I: Larsen, E. (red.): *Fengselet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter*. KRUS håndbok 3/2006
- Fivelstad, E. og Bakka, F. (1998). *Organisasjonsteori*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag (kapittel 3 s. 76-95, 20 sider)
- Helgesen, J. (2006). *Rusmiddelkunnskap for tilsatte i kriminalomsorgen*. KRUS håndbok 2/2006. Kap. 3, 6, 7 og 8.
- Hjellnes, S. (05.2009) Om noen glippsoner og muligheter ved løslatelse. I: Hobson, K. (red.). *Nsfk:s 512th Research seminar*, (44 – 49). Oslo: NSfK
http://www.nsfk.org/Upload/files/seminarreports/researchsem_no51.pdf
- Liebling, A., Price, D. and Elliott, C. (1999). Appreciative inquiry and relationships in prison. *Punishment and Society. The International Journal of Penology*. 1. 1. 7198. London: SAGE Publications. Lokalisert på Verdensveven 7. desember 2005: http://pun.sagepub.com/cgi/rapidpdf/1/1/71?maxtoshow=&HITS=10&hits=10&RESULTFORMAT=&searchid=1133785634759_13&stored_search=&FIRSTINDEX=0&minscore=5000&journalcode=sppun (25 sider)
- Lindberg, O. (2005). Kvinnorna på Hinseberg. En studie av kvinnors villkor i fängelse. Norrköping: Kriminalvårdsstyrelsen. Rapport 14. Lokalisert på Verdensveven 5. desember 2005:
<http://www.kvv.se/upload/Informationsmaterial/rapport14.pdf> (ca 130 sider)
- Lund, P. E. (2006). Ledelse og makt i kriminalomsorgen. I: Larsen, E. (red.): *Fengslet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter*. KRUS håndbok 3/2006
- Repstad, P. (2004). *Sosiologiske perspektiver for helse – og sosialarbeidere*. Oslo: TANO. (Kapitlene 7,9 og 11. 62 sider)
- Sikkerhet i fengsel, Teorigrunnlaget (2001). Oslo: KRUS. (127 sider)
- Smith – Solbakken, M. og Tunglund, E.M. (1999). *Narkomiljø. Økonomi, kultur og avhengighet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal. (I kompendium)
- Stenshol, K. (2006): Kap: Hvordan forstå og møte konflikter i fengselshverdagen I: Larsen, E. (red.): *Fengselet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter*. KRUS håndbok 3/2006
- Thylefors, I. (2000): Makt i teorin. I: *Ledarskap i vård, omsorg och utbildning*. Stockholm: Natur och Kultur (23 sider)

I tillegg kommer artikler og ”handouts” i forbindelse med forelesninger.

Supplerende litteratur:

- Hansen, W. M. Håndbok i krisehåndtering for kriminalomsorgen. Oslo: KRUS. (79 sider)
- Liebling, A.; Price, D. (2001). *The prison officer*, [S. I.]: Prison Service Journal, (212 s.)
- Mintzberg, H. (1983) Structures in fives. Sesigning effective organizations. New Jersey: Prentice Hall International (Kapitlet: The Machine Bureaucracy)

6.6 Øvrige obligatoriske fag og krav

Ekskursjon

En uke i løpet av høstsemesteret besøker aspirantene kriminalomsorgen og samarbeidsetater i Norge eller kriminalomsorgen i England.

Prosjektarbeid

Det skal gjennomføres et prosjektarbeid i gruppe i løpet av 2. studieår/teoriåret. Aspirantene kan selv velge tema som godkjennes av KRUS. Temaet skal være relevant for arbeid kriminalomsorgen. Dette gir aspirantene mulighet til en fordypning i et tema som de er særskilt opptatt av samtidig som de får trening i å bearbeide litteratur og data i en mer omfattende prosess. Forståelse av vitenskapelig arbeidsmetode og utvikling av kritisk holdning er også et mål i en slik arbeidsprosess.

Det vil avsettes inntil fire uker til dette arbeidet.

Prosjektgrupper: Aspirantene velger selv prosjektgrupper innenfor seminargruppa bestående av 3-4 aspiranter. Prosjektbeskrivelse, litteraturliste og fremdriftsplan skal leveres veileder. Problemstillingen skal være kriminalomsorgsrelevant.

Omfang: Besvarelsen skal være på 15 – 30 sider

Pensum: 100 sider selvvalgt litteratur. I tillegg kommer relevant pensumlitteratur

Eksamen: Se side 8

Engelsk

Det er et krav at aspirantene setter seg inn i engelsk for fengselsbetjenter. Pensum består av en artikkelsamling som lages av KRUS og en fengselsfaglig ordbok med ord og uttrykk på engelsk.

Eksamen: Se side 8

Andre krav: Fysisk funksjonstest må bestås før utdelt vitnemål, jfr. www.fengselsskolen.no